

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشگاه رازی

دانشکده علوم اجتماعی

گروه اقتصاد

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم اقتصادی

عنوان پایان نامه

**تأثیر سیاست‌های پولی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورمی
(کشور ایران ۱۳۵۳ تا ۱۳۹۰)**

استاد راهنما:

دکتر سهراب دل انگیزان

استاد مشاور:

دکتر محمد شریف کریمی

نگارش:

پرستو امیریانی

اسفند ۱۳۹۱

دانشکده علوم اجتماعی
گروه اقتصاد

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد علوم اقتصادی

نام دانشجو: پرستو امیریانی

عنوان پایان نامه

تأثیر سیاست‌های پولی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورمی
(کشور ایران برای سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۹۰)

در تاریخ ۱۳۹۱/۱۲/۰۲ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه‌ی عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا	دکتر سهراب دل‌انگیزان	با مرتبه‌ی علمی استادیار	۱- استاد راهنما
امضا	دکتر محمد شریف کریمی	با مرتبه‌ی علمی استادیار	۲- استاد مشاور
امضا	دکتر کیومرث سهیلی	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	۳- استاد داور داخل گروه
امضا	دکتر مجتبی الماسی	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	۴- استاد داور خارج از گروه

تقدیر و تشکر

با سپاس فراوان از استاد راهنمای گرامی ام جناب آقای دکتر سهراب دل انگیزان که با راهنمایی‌های دلسوزانه و بی دریغ خود راهگشای این جانب بوده‌اند.

همچنین از زحمات استاد گرامی جناب آقای دکتر محمد شریف کریمی استاد مشاورم، کمال تشکر و سپاسگزاری را می‌نمایم.

و از زحمات کلیه اساتید محترم گروه اقتصاد که همواره مشوق و راهنمای این جانب بوده‌اند نیز کمال تقدیر و تشکر را دارم.

چکیده:

یکی از چالش‌های اساسی که امروزه هر کشوری با آن روبروست، بیکاری است. این مشکل همواره سیاست‌مداران و اقتصاددانان را به ارائه راهکار و راه حل در این زمینه وادار نموده است. از جمله‌ی این راه‌کارها می‌توان به سیاست‌های پولی اشاره کرد که از سوی بانک‌های مرکزی برای مقابله با این مشکل اعمال می‌شود.

این مطالعه اثرات سیاست پولی بر بیکاری را زمانی که ناطمینانی نسبت به تورم وجود دارد، بررسی می‌کند. داده‌های سالیانه طی دوره‌ی زمانی ۱۳۵۳ تا ۱۳۹۰ کشور ایران در این خصوص مورد استفاده قرار گرفته است. در واقع این مطالعه شامل دو مرحله است. در مرحله‌ی اول ناطمینانی تورم با استفاده از روش‌های مختلف برآورد می‌شود و در مرحله‌ی بعدی مقدار ناطمینانی برآورد شده، در مدل اصلی قرار داده شده و سپس مدل تخمین زده می‌شود. در این مطالعه تورم بر اساس سه روش محاسبه می‌شود (اختلاف سطح CPI، لگاریتم CPI و شاخص ضمنی قیمت). بر اساس آزمون‌های انجام شده در این خصوص، دو روش مناسب تشخیص داده شد (اختلاف سطح CPI و لگاریتم CPI). در خصوص محاسبه‌ی ناطمینانی تورم از مدل‌های خانواده GARCH شامل ARCH، GARCH و EGARCH در این زمینه استفاده می‌شود. علت استفاده از این سه روش در نظر گرفتن اثرات متقارن و نامتقارن شوک‌های قیمتی بر ناطمینانی تورم است. همچنین علاوه بر این مدل‌ها، برای محاسبه‌ی ناطمینانی تورم یک روش دیگر نیز پیشنهاد شده است. در روش پیشنهادی ارائه شده با استفاده از تورم دوره‌ی قبل و انجام یک سری تعدیلات، ناطمینانی تورم محاسبه می‌شود (با توجه به برآوردهای انجام شده مشخص شد که روش پیشنهادی در مورد ایران سازگارتر است). داده‌های تولید شده با استفاده از روش‌های مذکور (۱۲ سری با توجه به فروض و روش‌های مختلف تولید می‌شود) به عنوان یک جانشین برای ناطمینانی تورم در مدل اصلی قرار داده می‌شود. همچنین مدل اصلی بر اساس تئوری‌های رایج در اقتصاد کلان و توابع عرضه و تقاضای کل تصریح شده است که عامل ناطمینانی تورم نیز به مدل اضافه شده است. بر این اساس مدل اصلی یک بار بدون اضافه کردن عامل ناطمینانی تورم و یک بار نیز با اضافه نمودن عامل ناطمینانی تورم و با استفاده از روش GMM تخمین زده می‌شود. در این خصوص ۲۵۲ معادله تحت سناریوهای مختلف برآورد گردیده است (شامل ۳۶ معادله بدون وجود عامل ناطمینانی تورم و ۲۱۶ معادله با وجود عامل ناطمینانی تورم). در مدل بدون عامل ناطمینانی تورم نتایج نشان‌دهنده‌ی آن است که سیاست پولی بر بیکاری مؤثر است؛ یعنی افزایش حجم پول یا نقدینگی باعث کاهش بیکاری می‌شود و برعکس. همچنین در مدلی که عامل ناطمینانی تورم لحاظ شده است نیز نتایج نشان‌دهنده‌ی این است که تأثیر سیاست‌های پولی بر بیکاری، با وجود ناطمینانی تورم کاهش پیدا می‌کند؛ به عبارت دیگر حضور عامل ناطمینانی تورم در مدل، مقداری از تأثیر این سیاست‌ها را خنثی می‌کند. به علاوه نتایج بیان‌کننده‌ی آن است که رابطه‌ی مستقیم و معنادار بین ناطمینانی تورم و بیکاری وجود دارد، یعنی افزایش در ناطمینانی تورم منجر به افزایش در بیکاری می‌شود. این نتایج، فرضیه‌ی فریدمن در این خصوص که افزایش ناطمینانی تورم منجر به افزایش بیکاری می‌گردد را تأیید می‌کند.

کلیدواژه: سیاست‌های پولی، بیکاری، ناطمینانی تورم، روش‌های GARCH، روش GMM

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۲-۱-۱- مقدمه:	۲
۲-۱-۲- شرح و بیان مسأله تحقیق:	۳
۳-۱- اهداف پایان نامه	۴
۴-۱- اهمیت، ارزش و کاربرد نتایج پایان نامه	۴
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق	۵
۶-۱- روش گردآوری داده‌ها	۵
۷-۱- روش انجام تحقیق	۶
۸-۱- قلمرو زمانی، مکانی و موضوعی تحقیق	۷
۹-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۷
۱۰-۱- ساختار پایان نامه	۷

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

۱-۲- مقدمه	۱۰
۲-۲- ادبیات نظری	۱۱
۱-۲-۲- سیاست‌های پولی	۱۱
۱-۲-۲-۱- تعریف سیاست‌های پولی	۱۱
۲-۲-۱-۲- نظریه‌های متداول درباره تأثیر سیاست‌های پولی بر بیکاری	۱۲
۲-۲-۱-۳- سیاست پولی پس از بحران ۲۰۰۷	۱۴
۲-۲-۲- ابزارهای سیاست پولی	۱۵
۱-۲-۲-۲- ابزارهای سیاست پولی در جهان	۱۵
۲-۲-۲-۲- ابزارهای سیاست پولی در ایران	۱۶
۳-۲-۲- بسته‌های سیاست پولی	۲۰
۴-۲-۲- کارایی و سازگاری سیاست پولی	۲۰
۵-۲-۲- مکانیسم‌های انتقال سیاست پولی	۲۱
۱-۵-۲-۲- کانال‌های نئوکلاسیکی	۲۲
۱-۱-۵-۲-۲- کانال‌های اساسی سرمایه‌گذاری:	۲۲

- ۲۴..... ۲-۱-۵-۲-۲- کانال‌های مصرف:
- ۲۴..... ۳-۱-۵-۲-۲- کانال‌های مبتنی بر تجارت بین‌المللی
- ۲۵..... ۲-۵-۲-۲- کانال‌های غیرنئوکلاسیکی (دیدگاه اعتباری)
- ۲۵..... ۱-۲-۵-۲-۲- اثرات بر تأمین اعتبار از طریق مداخلات دولت در بازارهای اعتباری
- ۲۵..... ۲-۲-۵-۲-۲- کانال مبتنی بر بانک
- ۲۸..... ۳-۵-۲-۲- کانال انتظارات
- ۳۳..... ۶-۲-۲- تورم
- ۳۳..... ۱-۶-۲-۲- تعریف تورم
- ۳۳..... ۲-۶-۲-۲- انواع شاخص‌های اندازه‌گیری تورم
- ۳۳..... ۱-۲-۶-۲-۲- (CPI) شاخص قیمت مصرف‌کننده
- ۳۴..... ۲-۲-۶-۲-۲- شاخص قیمت تولیدکننده (PPI)
- ۳۴..... ۳-۲-۶-۲-۲- شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی
- ۳۵..... ۴-۲-۶-۲-۲- شاخص قیمت مخارج مصرفی شخصی (PCEPI)
- ۳۵..... ۳-۶-۲-۲- اندازه‌گیری نرخ تورم در ایران
- ۳۶..... ۷-۲-۲- نااطمینانی تورم
- ۳۶..... ۱-۷-۲-۲- تعریف نااطمینانی و نااطمینانی تورم
- ۳۸..... ۲-۷-۲-۲- فرضیه‌های مختلف در خصوص رابطه تورم و نااطمینانی تورم
- ۴۳..... ۳-۷-۲-۲- روش‌های مختلف برآورد نااطمینانی تورم
- ۴۵..... ۸-۲-۲- بیکاری
- ۴۵..... ۱-۸-۲-۲- بیکاری و تعاریف مرتبط با آن
- ۴۵..... ۱-۱-۸-۲-۲- جمعیت شاغل طبق تعریف ILO
- ۴۵..... ۲-۱-۸-۲-۲- جمعیت بیکار:
- ۴۶..... ۳-۱-۸-۲-۲- نرخ جمعیت شاغل:
- ۴۶..... ۴-۱-۸-۲-۲- مفاهیم و تعاریف مربوط به اشتغال قطعنامه کنفرانس بین‌المللی آمارهای کار
- ۴۸..... ۵-۱-۸-۲-۲- تعاریف و مفاهیم مربوط به بیکاری بر طبق قطعنامه ICLS:
- ۴۸..... ۶-۱-۸-۲-۲- تعریف کار

- ۴۸..... ۲-۲-۸-۱-۷- مروری بر تعریف شاغل در سرشماری‌های ایران از سال ۱۳۳۵ تا کنون
- ۵۰..... ۲-۲-۸-۱-۸- مروری بر تعریف بیکار در سرشماری‌های ایران از سال ۱۳۳۵ تا کنون
- ۵۱..... ۲-۲-۸-۱-۹- تعریف بیکار بر اساس مرکز آمار ایران در سرشماری ۱۳۹۰
- ۵۱..... ۲-۲-۸-۱-۱۰- جمعیت فعال اقتصادی
- ۵۱..... ۲-۲-۸-۱-۱۱- شاغل
- ۵۲..... ۲-۲-۸-۱-۱۲- نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت)
- ۵۲..... ۲-۲-۸-۱-۱۳- نرخ بیکاری
- ۵۲..... ۲-۲-۸-۱-۱۴- علت وجود بیکاری
- ۵۴..... ۲-۲-۹- تورم، نااطمینانی تورم و بیکاری
- ۵۴..... ۲-۲-۹-۱- رابطه‌ی تورم و بیکاری
- ۵۵..... ۲-۲-۹-۲- رابطه‌ی نااطمینانی تورم و بیکاری
- ۵۶..... ۲-۳-۳- مروری بر مطالعات پیشین
- ۵۶..... ۲-۳-۱- مروری بر مطالعات انجام‌شده در خصوص نااطمینانی تورم
- ۵۶..... ۲-۳-۱-۱- مطالعات خارجی
- ۶۴..... ۲-۳-۱-۲- مطالعات داخلی:
- ۶۹..... ۲-۳-۲- مطالعات انجام‌شده در خصوص تأثیر سیاست‌های پولی و نااطمینانی تورم
- ۶۹..... ۲-۳-۲-۱- مطالعات انجام‌شده خارجی:
- ۷۳..... ۲-۳-۲-۲- مطالعات انجام‌شده داخلی:
- ۸۰..... ۲-۴- جمع‌بندی:

فصل سوم: داده‌ها و روش تحقیق

- ۸۳..... ۳-۱- مقدمه
- ۸۳..... ۳-۲- داده‌های آماری
- ۸۳..... ۳-۳- آزمون مانایی سری زمانی متغیرها
- ۸۴..... ۳-۳-۱- آزمون KPSS
- ۸۵..... ۳-۴- تولید برخی از سری‌های مورد نیاز
- ۸۵..... ۳-۴-۱- سری تورم
- ۸۵..... ۳-۴-۲- روش‌های محاسبه نااطمینانی تورم
- ۸۵..... ۳-۴-۲-۱- روش ARCH

۸۶	..... GARCH روش ۲-۲-۴-۳
۸۶	..... EGARCH روش ۳-۲-۴-۳
۸۷	..... روش پیشنهادی در این تحقیق ۴-۲-۴-۳
۸۸	..... ۵-۳ فیلتر هادریک-پرسکات
۸۹	..... ۶-۳ وجود اثرات ARCH
۹۰	..... ۷-۳ روش گشتاورهای تعمیم‌یافته (GMM):
۹۱	..... ۸-۳ آماره سارگان
۹۱	..... ۹-۳ h دوربین - واتسون
۹۲	..... ۱۰-۳ مدل تصریح‌شده:
۹۲	..... ۱-۱۰-۳ تقاضای کل پویا
۹۳	..... ۲-۱۰-۳ عرضه‌ی کل پویا

فصل چهارم: برآورد مدل

۹۶	..... ۱-۴ مقدمه
۹۶	..... ۲-۴ آمار توصیفی
۱۰۱	..... ۳-۴ آزمون مانایی
۱۰۲	..... ۴-۴ آزمون اثرات ARCH
۱۰۷	..... ۵-۴ مدل‌های برآورد شده
۱۱۳	..... ۶-۴ آزمون فرضیات تحقیق

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱۱۵	..... ۱-۵ مقدمه
۱۱۵	..... ۲-۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۱۸	..... ۳-۵ پیشنهادها
۱۲۰	..... منابع و مآخذ
۱۳۰	..... پیوست‌ها:
۱۵۶	..... پی‌نوشت‌ها:

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۳۰.....	شکل ۱-۲ انتقال سیاست پولی از کانال‌های مختلف
۳۱.....	شکل ۲-۲- اثرات سیاست پولی بر بیکاری از کانال‌های مختلف
۳۲.....	شکل ۳-۲- اثرات سیاست پولی انبساطی بر بیکاری از کانال‌های مختلف
۳۷.....	شکل ۴-۲- اثرات نااطمینانی تورم
۴۱.....	شکل ۵-۲- فرضیه‌های عمده در خصوص ارتباط تورم و نااطمینانی آن
۴۲.....	شکل ۶-۲- اثرات سیاست پولی انبساطی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورم از کانال‌های مختلف
۵۵.....	شکل ۷-۲- منحنی فیلیپس

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- برخی از کارهای انجام‌شده در زمینه نااطمینانی تورم در داخل و خارج از سال ۲۰۰۰ به بعد.....	۶۶
جدول ۲-۲- برخی مطالعات انجام‌شده در مورد تأثیر سیاست‌های پولی و تأثیر نااطمینانی تورم.....	۷۷
جدول ۱-۴- آمار سری زمانی متغیرها	۹۷
جدول ۲-۴- آمار توصیفی متغیرهای مورد استفاده در مدل	۹۹
جدول ۳-۴- نتایج حاصل از آزمون KPSS.....	۱۰۱
جدول ۴-۴- نتایج حاصل از آزمون اثر ARCH	۱۰۵
جدول ۵-۴- سری‌های نااطمینانی تورم	۱۰۶
جدول ۶-۴- مدل‌های برآورد شده با نرخ تورم π	۱۰۸
جدول ۷-۴- مدل‌های برآورد شده با نرخ تورم rcpi	۱۰۹

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

بیکاری یکی از معضلات کشورمان در طی سال‌های اخیر بوده است. کاهش بیکاری مستلزم اعمال تصمیم‌ها و سیاست‌هایی در این زمینه است. از جمله‌ی این سیاست‌ها می‌توان به سیاست‌های پولی اشاره کرد که همواره توسط اقتصاددان‌ها جهت رسیدن به اهدافی مانند رشد اقتصادی، کاهش بیکاری، تثبیت قیمت‌ها و... پیشنهاد و اعمال می‌گردد. همچنین برای اعمال یک سیاست پولی موفقیت‌آمیز، لازم است مقامات پولی ارزیابی صحیحی از زمان و میزان تأثیر این سیاست بر متغیرهای اقتصادی داشته باشند. برای این منظور، درک و شناخت کافی ابزارها و مکانیسم‌هایی که از طریق آن سیاست پولی بر بخش‌های اقتصادی تأثیر می‌گذارد، ضروری است.

تورم را می‌توان یکی از آثار اعمال سیاست‌های پولی دانست و به نظر اکثر اقتصاددان‌ها یکی از آثار زیان‌بار تورم ایجاد فضای نااطمینانی است.

همچنین به نظر گروهی از آنان از جمله فریدمن^۱، نااطمینانی می‌تواند بر ارتباط بین تورم و بیکاری اثر بگذارد، به این صورت که نااطمینانی تورمی در آینده سبب کاهش فعالیت‌های اقتصادی و افزایش بیکاری در جامعه خواهد شد (Friedman, 1977).

بنابراین ضروری است که سیاست‌گذاران در اجرای این سیاست‌ها عامل نااطمینانی را نیز در نظر گرفته و از آن غافل نگردند. با توجه به این مطالب در این تحقیق بر اثرات سیاست‌های پولی بر بیکاری با وجود نااطمینانی تورمی تمرکز گردیده است و با استفاده از روش‌های مختلف، نااطمینانی تورم را برآورد و محاسبه نموده و سپس این مقدار برآوردی به عنوان یک جانشین (پروکسی) برای نااطمینانی تورم، در مدل مورد بررسی قرار گرفته و نتایج به دست آمده با مدل بدون نااطمینانی مقایسه خواهد شد.

---

^۱ - Milton Friedman

۱-۲- شرح و بیان مسأله تحقیق

سیاست‌های پولی از جمله مهم‌ترین ابزارها و اهرم‌های موجود در اقتصاد کلان به شمار می‌رود. زمانی که وضعیت موجود اقتصاد مطلوب نیست، برای رسیدن به وضعیت مطلوب، یا بهبود آن و در راستای دستیابی به هدف تعیین‌شده‌ی اقتصادی، می‌توان سیاست‌های پولی را اعمال کرد؛ اما اگر اجرای این سیاست‌ها با هدف ایجاد رشد و اشتغال، بدون توجه به عوامل دیگر صورت گیرد، ممکن است در عملکرد این سیاست‌ها اختلال ایجاد شود. ایجاد تورم و نااطمینانی در اقتصاد و غیرقابل پیش‌بینی شدن آینده توسط کارگزاران اقتصادی را می‌توان از جمله عوامل ایجاد اختلال در سیاست پولی دانست.

تورم، اثرات زیان‌باری بر کل اقتصاد یک کشور بر جای می‌گذارد. اکثر اقتصاددانان معتقدند که عمده‌ترین زیان‌های ناشی از تورم از طریق ایجاد نااطمینانی است. نااطمینانی تورمی بر روی متغیرهای حقیقی اثر گذاشته و زیان‌های زیادی بر کل اقتصاد بر جای می‌گذارد. نااطمینانی تورمی فضایی است که در آن تصمیم‌گیرنده‌ها و عوامل اقتصادی نسبت به میزان تورم آینده که در پیش‌رو خواهند داشت، نامطمئن هستند. نااطمینانی حاصل از منابع مختلف، موجب تغییر در روش و نوع تصمیم‌های عوامل اقتصادی می‌شود که این تصمیم‌ها در نهایت بر روی فعالیت‌های حقیقی آن‌ها تأثیر می‌گذارد (فرزین‌وش و عباسی، ۱۳۸۴: ۲۸-۲۵).

همچنین بین اقتصاددانان مکاتب مختلف در زمینه‌ی تأثیر سیاست‌های پولی اختلاف نظر وجود دارد. تعدادی از اقتصاددانان معتقدند، اعمال سیاست‌های پولی تنها تولید اسمی را تغییر می‌دهد و تأثیری در تولید حقیقی نخواهد داشت. عده‌ای دیگر از اقتصاددانان اعتقاد دارند که سیاست‌های پولی در شرایط خاصی علاوه بر تولید اسمی، تولید حقیقی را در کوتاه‌مدت و حتی در بلندمدت تغییر می‌دهند. در ادبیات اقتصادی، عدم تأثیر سیاست‌های پولی بر تولید، خنثایی پول نامیده می‌شود. بحث خنثایی پول بر این مبنا است که اثرگذاری سیاست‌های پولی بر اقتصاد تنها به تغییر متغیرهای اسمی منجر می‌شود و این سیاست‌ها متغیرهای حقیقی اقتصاد نظیر تولید و بیکاری را تغییر نمی‌دهند. مطالعات بسیاری در زمینه اثرگذاری سیاست‌های پولی بر تولید در کشورهای مختلف صورت گرفته است. نتایج این مطالعات تجربی یکسان نبوده است. اختلاف در نتایج به دست آمده ممکن است به تنوع در مدل انتخابی و پیش‌فرض‌ها و ساختار اقتصادی حاکم بر جامعه و انواع روش‌های تخمین مدل برگردد.

در مطالعات تجربی اقتصاد ایران، فرزین‌وش، احسانی، جعفری صمیمی و غلامی (۱۳۹۱)، عباسی نژاد، گودرزی فراهانی و مشتری دوست (۱۳۹۱)، دل‌انگیزان، فلاحتی و رجبی (۱۳۹۰)، مهرآرا (۱۳۸۷)، حیدری (۱۳۸۷)، جعفری صمیمی و عرفانی (۱۳۸۳) و جلالی نائینی و نظیفی (۱۳۸۰)، در زمینه اثرگذاری سیاست‌های پولی، نتایج متفاوت و حتی مخالفی به دست آمده است.

از آنجا که مطالعات انجام شده در زمینه‌ی اثرگذاری سیاست پولی بر متغیرهای اقتصادی در ایران، به نتیجه واحدی منجر نگردیده است؛ و همچنین تقریباً اکثر اقتصاددانان به حضور نااطمینانی تورم و اثرات آن اعتراف دارند. بر این اساس بررسی تأثیر سیاست پولی بر بیکاری در اقتصاد ایران و همچنین اثر اعمال این سیاست‌ها در شرایط نااطمینانی ضروری است. بی‌شک در شرایطی که کشورمان میزان تورم بالایی را تجربه می‌نماید، این موضوع می‌تواند به برنامه‌ریزان و فعالان اقتصادی در اتخاذ یک سیاست پولی مناسب و نحوه اثرگذاری آن کمک نماید.

در این مطالعه جهت روشن شدن موضوع از مدل عرضه و تقاضای اقتصاد کلان استفاده می‌شود؛ بنابراین، ابتدا تأثیر سیاست پولی بر بیکاری، بررسی می‌گردد. سپس همین اثرات با وجود عامل نااطمینانی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد و در نهایت به مقایسه آن‌ها پرداخته می‌شود تا تصویر واقعی‌تری از آثار این سیاست‌ها را ارائه نماید تا به مقامات پولی تصویر روشن‌تری از اثرگذاری سیاست‌های پولی در شرایط واقعی ارائه کند.

۱-۳- اهداف پایان‌نامه

سیاست‌های پولی از جمله ابزارهای مهم دخالت دولت در اقتصاد کلان به شمار می‌رود. از این رو نحوه‌ی تأثیر این سیاست‌ها بر متغیرهای حقیقی اقتصاد از جمله بیکاری از موضوع‌های مهم به شمار می‌رود. اهداف این پایان‌نامه را می‌توان شامل:

۱- بررسی تأثیر متغیرهای سیاست پولی (حجم پول، نقدینگی) بر روی بیکاری طی دوره‌ی ۱۳۵۳ تا ۱۳۹۰ در کشور ایران

۲- بررسی اثرگذاری سیاست‌های پولی بر بیکاری با در نظر گرفتن نااطمینانی تورم

۳- مقایسه اثرات سیاست‌های پولی در مدل بدون نااطمینانی تورم و در مدلی که نااطمینانی تورم را لحاظ می‌کند.

۱-۴- اهمیت، ارزش و کاربرد نتایج پایان‌نامه

با توجه به اهمیت تأثیر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی، از جمله سیاست‌های پولی بر متغیرهای حقیقی نظیر اشتغال، روشن شدن ارتباط میان متغیرهای سیاست پولی و اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی می‌تواند راهگشایی در جهت برنامه‌ریزی کلان کشور باشد.

بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول^۱ (IMF) از شاخص‌های کلان اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۷ میلادی، نرخ بیکاری ایران طی ۶ سال آینده با روند افزایشی پیش‌بینی شده است و صندوق

^۱ - International Monetary Fund

بین‌المللی پول با اعلام این که نرخ بیکاری ایران در سال ۲۰۱۱ میلادی ۱۵ درصد بوده است (مرکز آمار ایران نرخ بیکاری سال ۱۳۹۰ را ۱۲/۳ اعلام نموده است)، برای سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ میلادی نیز به ترتیب نرخ‌های ۱۶/۶ درصد، ۱۸ درصد، ۱۹/۲ درصد، ۲۰ درصد، ۲۰/۷ درصد و ۲۱/۱ درصد را پیش‌بینی کرده است (IMF, economic outlook).

توجه به این مطلب، ضرورت اتخاذ سیاست‌هایی را در جهت کاهش نرخ بیکاری، آشکار می‌کند. همچنین ایران سالیان متوالی تجربه تورم بالا را دارد؛ و طبق گزارش‌های صندوق بین‌المللی پول، در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ از جمله کشورهایی است که بالاترین رتبه تورم را در جهان داشته‌اند. همچنین در مطالعات مختلف مشخص شده که یکی از اثرات زیان‌بار تورم، ایجاد نااطمینانی تورمی است و نااطمینانی تأثیر بسزایی در فعالیت‌های اقتصادی دارد. از این رو بررسی اثرات سیاست پولی در شرایط نااطمینانی تورمی اهمیت بسزایی در چگونگی اعمال و اثرگذاری این سیاست‌ها دارد.

با توجه به مطالب مطرح‌شده، نتایج این مطالعه می‌تواند اثرگذاری سیاست‌های پولی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورم در ایران را نشان دهد. همچنین توجه اولیای امور را به این مسأله بیشتر جلب نماید که اتخاذ یک سیاست پولی بدون توجه به شرایط اقتصادی حاکم، ممکن است نتایج نامطلوبی را به بار بیاورد.

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

۱- سیاست پولی انبساطی، بیکاری را کاهش می‌دهد.

۲- اثرات سیاست پولی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورم کاهش می‌یابد.

۱-۶- روش گردآوری داده‌ها

داده‌های این مطالعه بر اساس آمارهای رسمی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران و مراجعه به سازمان‌های مربوطه گردآوری گردیده است. داده‌های مورد استفاده شامل: ۱- آمارهای رسمی بانک مرکزی در خصوص شاخص CPI، حجم نقدینگی، حجم پول، تولید ناخالص داخلی، هزینه‌های مصرفی دولت و نرخ ارز ۲- آمار ارائه‌شده توسط مرکز آمار ایران در خصوص نرخ بیکاری ۳- داده‌های تولیدشده توسط محقق برای نشان دادن سطح نااطمینانی تورم که به صورت زیر محاسبه می‌گردد: الف- تولید نااطمینانی تورم با استفاده از سه روش ARCH، GARCH و EGARCH، در این مرحله چون تورم با دو روش (اختلاف سطح CPI و اختلاف لگاریتمی CPI) محاسبه می‌شود. در مجموع ۶ سری نااطمینانی تورم تولید خواهد شد. ب- تولید داده نااطمینانی تورم با استفاده از یک مدل پیشنهادی که به صورت زیر است:

$$\frac{\dot{p}_{t-1} - \dot{p}_{t-1}^e}{\dot{p}_{t-1}} = \frac{\text{تورم پیش بینی نشده}}{\dot{p}_{t-1}}$$

معادله ۱-۱

در معادله ۱-۱، $\dot{p}_{t-1}$ نرخ تورم است که در این مطالعه به دو صورت محاسبه می‌گردد. یکی بر اساس اختلاف سطح $\text{cpi}(\text{inf})$ و دیگری بر اساس لگاریتم $\text{cpi}(\text{rcpi})$. $\dot{p}_{t-1}^e$ (نرخ تورم انتظاری) خود بر اساس سه روش ۱- فیلتر هادریک-پرسکات ۲- روند و ۳- تورم دوره‌ی قبل به دست می‌آید. در محاسبه‌ی نااطمینانی بر مبنای روش فوق مقادیر بزرگ‌تر از یک، با مقدار یک و مقادیر منفی با صفر جایگزین می‌شوند. در این مدل نیز ۶ سری داده نااطمینانی تورم تولید می‌شود.

۱-۷- روش انجام تحقیق

نوع مطالعه در این تحقیق، تحلیلی- توصیفی است. در این مطالعه ابتدا مبانی نظری و پیشینه‌ی آن با استفاده از روش کتابخانه‌ای و اسنادی از کتاب‌های موجود و مقالات معتبر، به دست آمده و سپس با مطالعه و بررسی این منابع و در نظر گرفتن شرایط اقتصادی حاکم بر کشور، به برآورد پرداخته می‌شود. در واقع می‌توان مراحل انجام این مطالعه را به دو بخش تقسیم نمود. در بخش نخست، تأثیر سیاست پولی بر بیکاری، در مدل ارائه‌شده بررسی می‌شود. مدل تخمین زده‌شده و ضرایب برآورد می‌گردد؛ اما بخش دوم، شامل دو مرحله است. در اولین مرحله برای برآورد نااطمینانی از مدل‌های $ARCH^1$ ، $GARCH^2$ ، $EGARCH^3$ و یک روش پیشنهادی استفاده می‌گردد. در این مرحله در ابتدا نرخ تورم با استفاده از سه روش محاسبه می‌گردد. همچنین وجود اثرات ARCH در آن‌ها بررسی می‌شود. سپس نااطمینانی تورم بر اساس سه مدل ارائه‌شده خانواده ARCH محاسبه می‌گردد. اقدام بعدی در این مرحله محاسبه نااطمینانی تورم طبق روش دست ساخت محقق است. پس از محاسبه نااطمینانی تورم در اولین مرحله، در مرحله‌ی دوم مقدار محاسبه‌شده توسط مدل‌های مختلف، به عنوان یک جانشین (پروکسی) برای نااطمینانی تورم در مدلی که شامل نااطمینانی است، قرار داده‌شده و مدل تخمین زده می‌شود و ضرایب برآورد می‌گردد. در این زمینه از داده‌های سری زمانی که بر اساس آمار بانک مرکزی و مرکز آمار ایران به دست آمده است، استفاده خواهد شد. برای تخمین و برآورد مدل نیز نرم‌افزار Eviews مورد استفاده قرار می‌گیرد. در نهایت نیز به بررسی نتایج، آزمون فرضیه‌ها و تحلیل آن‌ها خواهیم پرداخت.

¹ - Auto Regressive Conditional Heteroskedasticity

² - Generalized Auto Regressive Conditional Heteroskedasticity

³ - Exponential GARCH

۸-۱- قلمرو زمانی، مکانی و موضوعی تحقیق

جامعه آماری این تحقیق کلیه متغیرهای سری زمانی سالانه به کاربرده شده در اقتصاد ایران طی دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۵۳ (۲۰۱۱-۱۹۷۴) است؛ که از آمارهای رسمی بانک مرکزی جمهوری اسلامی و مرکز آمار ایران اخذ می‌شود. از نظر مکانی محدود به کشور ایران است. همچنین از نظر موضوعی تأثیر سیاست‌های پولی بر بیکاری در شرایط نااطمینانی تورم را بررسی می‌کند.

۹-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

از آنجا که هدف اصلی این پایان‌نامه بررسی اثرات سیاست پولی بر بیکاری با در نظر گرفتن عامل نااطمینانی تورمی است. ابتدا به برآورد این عامل پرداخته شده است.

در مطالعات تجربی از واریانس یا انحراف معیار برای اندازه‌گیری نااطمینانی استفاده می‌کنند. از جمله مدل‌هایی که واریانس یا انحراف معیار را به طور مستقیم برآورد می‌نمایند، مدل‌های GARCH است. در این تحقیق برای یافتن یک جانشین (پروکسی) مناسب برای نااطمینانی تورم از مدل‌های ARCH، GARCH و EGARCH که از جمله مدل‌های واریانس ناهمسانی شرطی اتورگرسیو هستند، به تخمین مدل پرداخته می‌شود. علت استفاده از این مدل‌ها در نظر گرفتن اثر متقارن و همچنین نامتقارن شوک‌های قیمتی بر نااطمینانی تورمی است. سپس با تخمین مدل و استخراج واریانس شرطی، جانشینی برای نااطمینانی تورم به دست می‌آید. همچنین برای محاسبه نااطمینانی از یک روش دیگر نیز که تورم پیش‌بینی نشده را محاسبه می‌کند، استفاده شده و به عنوان نااطمینانی در مدل به کاربرده خواهد شد. در واقع در این مطالعه نااطمینانی با استفاده از چهار روش تخمین زده می‌شود. در مرحله‌ی بعد با استفاده از مباحث تئوریک موجود در این زمینه مدل اقتصادسنجی مناسب طراحی می‌شود. همچنین در خصوص اندازه‌گیری متغیرهایی مانند نرخ بیکاری طبیعی و تورم انتظاری از فیلتر هادریک-پرسکات و روند این متغیرها استفاده می‌گردد.

با توجه به مطالب مطرح شده در بالا سپس تحت سناریوهای مختلف به تخمین مدل پرداخته می‌شود و در نهایت مدلی که بیشترین کارایی را داشته و مناسب باشد، انتخاب می‌شود.

۱۰-۱- ساختار پایان‌نامه

این پایان‌نامه به پنج فصل تقسیم می‌شود. در فصل اول، کلیات تحقیق به طور مختصر بیان گردیده است. در این فصل در رابطه با موضوع تحقیق، هدف‌های مورد نظر، کاربرد و اهمیت موضوع مطرح شده، چگونگی جمع‌آوری اطلاعات و برآورد مدل توضیح داده می‌شود. در فصل دوم مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق به طور مفصل آورده می‌شود. در این زمینه در واقع مطالب به دو دسته تقسیم خواهد شد. یکی